

CONNECTKERK

CLOSE UP

ConnectCollege

connectkerk.nl/connectcollege

Hemel en hel

6 november.

Wat zijn de verschillende zienswijzen in de Bijbel en de christelijke traditie, en wat moet je ermee?

Oscar Biesheuvel, november 2023

C

Wat hoop ik niet voor vanavond?

- Dat wij hier gaan zitten bepalen 'welke mensen waarheen gaan'
- Dat we mensen worden die precies weten hoe alles in elkaar zit en daar op een arrogante manier over gaan praten

Wat hoop ik wél voor vanavond?

- Leren hoe de Bijbel spreekt over deze, ook in onze tijd, grote onderwerpen
- Leren om woorden te geven aan wat we denken en geloven, en om een gesprek daarover op een goede manier aan te kunnen gaan
- Meer van Jezus gaan houden en meer op Hem gaan lijken

-

Uitleg van de avond

- Interactief, pen en papier bij je?
- De hel
- Pauze
- De hemel
- Afsluiting

De hel

Vandaag?

- In de kerk
- In het nieuws
- Ongemak

C

Volgens onderzoek geeft slechts 8% van de kerken onderwijs over de hel als onderdeel van hun reguliere theologische dieet. De hemel doet het iets beter met 43%, maar dan is het een veel leuker pakketje om te bezorgen.

Toch komen we het woord steeds vaker tegen in het taalgebruik vandaag:

De hel van '63 (over de Elfstedentocht)

De hel in Gaza

De hel van Bachmoet of Marioepol, Charkiv (Oekraïne)

Helse pijnen doorstaan

Essay Arnold Huijgen (De Ongeloofelijke Podcast), waarin hij verwijst naar Godfried Bomans (1966), Sinterklaas die zijn zak in de golven gooit. Een mooi kerkelijk gebaar: God wordt liever.

Ongemak om het erover te hebben. "Dus als ik niet geloof dan ga ik naar de hel? Welke God van liefde stuurt nu mensen naar de hel?"

Tegelijk: als er geen hel zou zijn, waarom zouden we dan nog moeten evangeliseren?

Schrijf op

- Hoe dacht ik als kind over de hel?
- Hoe denk ik nu over de hel?
- Hoe denkt 'Nederland' over de hel?

max. 5 minuten

Bespreek

In twee- of drietallen:

- luister naar elkaar
- vraag door, geef geen mening of oplossing

max. 15 minuten

Plenair

Deel vanuit de groepjes:

- wat heb je bij elkaar gehoord?
- zijn er raakvlakken, overeenkomsten?
- wat hoop je dat er vanavond verteld of uitgelegd wordt?

De hel

Drie visies in de Bijbel en de Kerk

- Vuur
- Dood
- Leven

Alledrie deze visies beroepen zich op Bijbelteksten. Je kunt dus niet zeggen dat de Bijbel over dit onderwerp 'monophoon' is, één geluid laat horen. Polyfoon, meerdere geluiden en beelden over dit onderwerp.

De hel: vuur

- Augustinus: vergelding, eeuwig branden als straf
- Gebaseerd op bijbelteksten
- Proportioneel, past het bij God?
- Na de Reformatie?

- Augustiniaanse visie (Augustinus, 354-430)
- Plek van straf voor zonden door middel van pijniging zonder einde
- Invloed op Dante Alighieri (1265-1321, Goddelijke Komedie, Inferno) 9 cirkels van de hel, steeds ernstiger zondaars
- Gebaseerd op bijbelteksten over **oordeel en scheiding** (Mat. 13:37-42, Hij antwoordde hun: 'Hij die het goede zaad zaait is de Mensenzoon, 38 de akker is de wereld, het goede zaad dat zijn de kinderen van het koninkrijk; het onkruid dat zijn de kinderen van het kwaad, 39 de vijand die het zaait is de duivel, de oogst staat voor de voltooiing van deze wereld en de maaiers zijn de engelen. 40 Zoals het onkruid bijeengebracht wordt en in het vuur verbrand, zo zal het gaan bij de voltooiing van deze wereld: 41 de Mensenzoon zal zijn engelen eropuit sturen, en ze zullen uit zijn koninkrijk al wat ten val brengt en al wie onrecht pleegt bijeenbrengen 42 en in de vuuroven werpen; daar zullen ze jammeren en knarsetanden) **pijniging en vuur** (Mat. 25:31-46, 45 En Hij zal hun antwoorden: "Ik verzeker jullie: alles wat jullie voor een van deze geringste mensen niet gedaan hebben, hebben jullie ook voor Mij niet gedaan." 46 Hun staat eeuwige bestraffing te wachten, de rechtvaardigen daarentegen het eeuwige leven.) en over **de worm die niet sterft** (Marc. 9:43-38, 47 En als je oog je ten val brengt, ruk het dan uit: je kunt beter met één oog het koninkrijk van God binnengaan dan in het bezit van twee ogen in de Gehenna geworpen worden, 48 waar de wormen blijven knagen en het vuur niet dooft)
- Probleem: hoe kunnen mensen eeuwig in een vuur branden? Want: de onsterfelijke ziel. Een Platonisch idee. In de Bijbel is alleen God onsterfelijk (1 Tim. 6:16, Hij alleen is onsterfelijk en Hij woont in een ontoegankelijk licht; geen mens heeft Hem ooit gezien of kan Hem zien. Aan Hem zij de eer en de eeuwige kracht. Amen)
- Vraag: is die straf wel proportioneel? Augustinus antwoordt: wanneer je in 5 minuten iemand vermoordt hoef je ook niet 5 minuten in de gevangenis. Toch is een eeuwige straf niet proportioneel te noemen. Anselmus van Canterbury (1033-1109) zegt een paar eeuwen later 'maar het is belangrijk dat je in ogenschouw neemt tegen wie de zonde gedaan wordt!
- Als variant ontstond vanaf de middeleeuwen de gedachte van het vagevuur. Om de hel wat milder te maken? reinigingsvuur voordat je de hemel binnen mag (Purgatorium, reinigingsvuur). Leidde tot mensen die gingen bidden voor de overledenen, goede werken en geld om de tijd in het vagevuur korter te maken (Indulgentiae, aflaten). "Zodra het geld in het kistje klinkt, het zieltje in de hemel springt".
- Vagevuur werd door de Reformatie buiten de deur gehouden, maar de Augustiniaanse manier van denken over de hel bleef nagenoeg overeind

De hel: dood

- Annihilationistisch (vernietigen)
- Gebaseerd op bijbelteksten
- Geen eeuwige ziel?
- Uw wil geschiede
- Wie heeft het laatste woord?

- Annihilationistische visie

- Veronderstelt geen 'eeuwige ziel', pas wanneer geredde mensen bij God mogen zijn, zijn ze onsterfelijk; dat is een geschenk van God die Alleen onsterfelijk is

- Vergelijk Marcus 9, 'waar de wormen blijven knagen en het vuur niet uitdooft'. Het 'eeuwige' karakter van oordeel, redding en ondergang wijst op de 'definitieve' art ervan, niet op de 'duur of lengte' ervan.

- God laat mensen niet lijden, dwingt geen bekering af, maar verlost wie zich tegen Hem verzet uit hun lijden. Ze krijgen daarmee wat ze willen: dood is dood.

- Voorbeeld CS Lewis: Er zijn twee soorten mensen; mensen die tegen God zeggen "Uw wil geschiede", en mensen tegen wie God zegt "jouw wil geschiede".

- Boekje 'The great divorce', de grote scheiding', waarin mensen die niet in Jezus willen geloven steeds minder mens worden (Mens betekent nou eenmaal beeldrager van God, je verhoudt je tot de bron van het leven. Afkeren daarvan betekent afkeren van het leven. Steeds meer schim, minder substantie, minder echt, minder vreugde, minder leven. Tot het ophoudt.)

- Liefde veronderstelt keuze

- Vraag: Wie heeft het laatste woord. De mens zelf? Of God?

De hel: leven

- Origenistische visie
- Gebaseerd op bijbelteksten
- God bereikt altijd zijn doelen
- Zonde als ziekte, God als geneesheer
- En als je echt niet wilt?

- Origenistische visie (Origenes van Alexandrië, 185-235)
- Niet omdat God 'te lief' is! Maar: Omdat God de machtige Schepper is, is het onmogelijk dat Hij zijn doelen niet zou bereiken.
- Wie voor het kwaad kiest, kiest eigenlijk nooit vanuit vrijheid. Het is per definitie een keuze die niet rationeel is, niet in lijn met de bron van het leven.
- Zonde als uiting van ziekte
- God als de grote Geneesheer
- Gebaseerd op enkele Bijbelteksten. In allen. (1 Kor. 15:21, Want zoals de dood er is gekomen door een mens, zo is ook de opstanding uit de dood er gekomen door een mens. 22Zoals allen sterven in Adam, zo zullen allen ook tot leven komen in Christus. 28 En op het moment dat alles aan Hem onderworpen is, zal de Zoon zichzelf onderwerpen aan Hem die alles aan Hem onderworpen heeft, opdat God alles in allen zal zijn.) Als door vuur gered, Gods liefde als een verterend vuur (1 Kor. 3: 13, Van ieders werk zal duidelijk worden waaruit het is opgebouwd; op de dag van het oordeel zal dat blijken, want dan zal het door vuur aan het licht worden gebracht. Het vuur zal laten zien wat ieders werk waard is. 14Wanneer iemands bouwwerk blijft staan, zal hij worden beloond. 15Wanneer het verbrandt, zal hij daarvoor de prijs betalen; hijzelf zal worden gered, maar als het ware door het vuur heen)
- De hel als reinigingsvuur (voor de een is het vuur van Gods liefde een warm bad, voor de ander een poel van vuur en mijn, tot hij zich laat reinigen.
- Voorbeeld van de racist die in de deel komt en daar naast donkere mensen zit!
- Vraag: Wat doe je dan met mensen die echt niet gered willen worden?

Conclusie

Essay Arnold Huijgen

- Centraal: uitsluiting
- Geen van de theorieën klopt
- Denken vanuit Christus

Arnold Huijgen, Waarom de wereld een hel nodig heeft:

p. 68 “Zoals volgens christenen het eeuwige leven niet pas na het sterven begint, maar al in dit leven, geldt dat in zekere zin ook van de hel. Het eeuwige leven begint waar mensen beginnen te geloven, hoe aarzelend en aanvankelijk ook. Zo werpt de hel ook schaduwen vooruit in ver-schrikkelijke oorlogen en waar mensen elkaar uitsluiten en naar het leven staan. Toch is het goed onderscheid te blijven maken. Het eeuwige leven, eenmaal begonnen, eindigt niet. Voor de hel is in dit leven echter altijd nog een alternatief. Daarom zou ik bedreigende situaties hier en nu eerder hels noemen dan de hel. Het zijn prefiguraties, voorafschaduwingen. Die zijn erg genoeg. Ellende als depressies en andere psychische nood is werkelijk hels.”

De vraag is: waar sluit ik anderen uit? Wanneer ontmenselijk ik anderen, en draag ik bij aan een hel op aarde?

p. 81 “Vreemd genoeg is het goed nieuws dat geen van de theorieën klopt. De vraag naar de hel kan namelijk principieel niet met een theorie worden beantwoord die voorbijgaat aan het belijden over Christus. Zijn nederdaling ter hel is het belijdende beginpunt van het denken over de hel. De hel staat dus niet op zichzelf. Zij komt alleen in beeld in het licht van Christus. De hel is de dreiging waarvan Christus verlost, omdat Hij de dood heeft overwonnen. De wereld heeft een hel nodig als bestemming voor het ultieme kwaad. Als Christus het kwaad definitief wegdoet, is de hel de bestemming ervan. Wie de hel afschaft, verliest de taal om ultiem kwaad te benoemen en waarschijnlijk ook de overtuiging dat dit kwaad wordt weggedaan.

Het gevaar is niet denkbeeldig dat dit denken vanuit Christus' nederdaling op zichzelf weer een theorie wordt, een beschouwing die informatie levert: alles wat je ooit over de hel wilde weten maar niet durfde vragen. Nodig is een voortdurend besef dat Christus het licht van de wereld is en dat niemand goed in het duister kan zien. In de christelijke verkondiging is de hel hooguit als een schaduwrand aanwezig: als het evangelie gepreikt wordt, komt de verlorenheid ook in beeld.”

Korte pauze

Pak even koffie, thee, snacks... tot over 5 minuten

De hemel

Vooraf

- Niet over eindtijd of wederkomst
- Wat bedoelt Jezus?
- Hemel en aarde

- Niet over de wederkomst of de eindtijd
- Wat bedoelt Jezus wanneer Hij bidt “Onze Vader in de hemel”
- De Evangelien spreken over ‘Het Koninkrijk van God’ en ‘Het Koninkrijk van de hemel’.
- Gods onzichtbare maar manifeste realiteit, de plek waar Hij Koning is
- De tempel als plek waar ‘hemel en aarde’ elkaar raken
- Jezus als de tempel, en nu wij als tempel van de Heilige Geest
- Woordpaar ‘Hemel en hel’ komt in de Bijbel niet voor. Wordt niet als tegenpolen gebruikt. Hemel en aarde wel!

Schrijf op

- Wat zou ik op mijn grafsteen willen laten zetten? En waarom?
- Of: welke opvallende tekst heb je wel eens gelezen op een grafsteen?

max. 5 minuten

Ere zij God

Bespreek

In twee- of drietallen:

- luister naar elkaar
- vraag door, geef geen mening of oplossing

max. 15 minuten

Plenair

Deel vanuit de groepjes:

- wat heb je bij elkaar gehoord?
- zijn er raakvlakken, overeenkomsten?
- wat hoop je dat er vanavond verteld of uitgelegd wordt?

De hemel

Wat gebeurt er wanneer we sterven?

- Ongelovigen
- Christenen
- Een denkrichting

Diverse manieren van kijken naar de hemel, of 'leven na de dood'

- Een ster in de lucht die op ons schijnt
- Een 'aanwezigheid' om ons heen of in ons van een geliefde
- Zo lang je herinnerd wordt leef je voort

Andere voorbeelden?

In deze lijn kun je wel eens van christenen het volgende horen:

- Wanneer we sterven gaat onze lichaam in het graf, en gaat onze 'onsterfelijke ziel' naar de hemel. We zien daar onze geliefden, zijn bij de Here Jezus, en het is daar goed. Misschien iets van 'in het huis van mijn Vader zijn vele woningen', of een stad met gouden straten, of wolken en harpen?

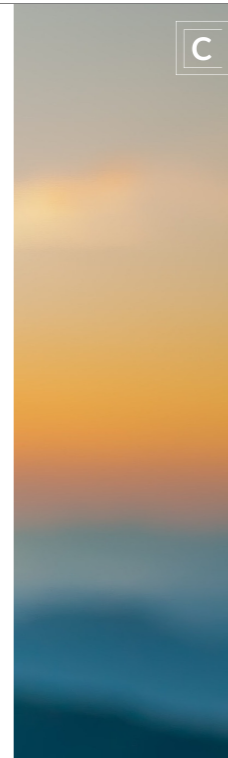
Wat mij heeft geholpen zijn de boeken van NT Wright, oa. 'The day the revolution began', en 'Surprised by Hope'.

De hemel

NT Wright:

“Heaven is important, but it’s not the end of the world.”

“De hemel is belangrijk, maar het is niet het eind van de wereld.”

De hemel

Wat gebeurt er wanneer we sterven?

- 'Bij Christus'
- 'In het paradijs'
- 'De schoot van Abraham'
- Rusten in vrede

Paar verzen die ons een weg wijzen:

- Het is beter om bij Christus te zijn (Fil. 1:23)
- Vandaag zult u met Mij in het paradijs zijn (Luk. 23:43)
- De arme Lazarus in de schoot van Abraham (Luk. 16:25)
- Menigte geloofsgetuigen (Heb. 12:1)

Aannemelijke conclusie om te zeggen:

Wanneer een gelovig iemand sterft zal hij op een plek komen waar hij 'in vrede kan rusten'. Bij Jezus zijn, of in het paradijs zijn, is een plek waar geen pijn is, waar vrede is, waar het goed is. Daarom: ook al sterven we, we gaan niet dood. Maar het is niet Gods eindbestemming!

Wanneer een ongelovig iemand sterft, dan helpt het mij om te zeggen dat ik zo iemand graag aan de genade van God toevertrouw. Ik weet het niet. Ik denk dat iemand dan 'dood' is, niet op een plek bij Jezus, maar dood.

Voor beiden geldt: Jezus zal weerkomen om te oordelen de levenden (gelovigen) en de doden (ongelovigen).

De hemel

Revolutionair: de opstanding

- 'De laatste dag'
- Jezus als eersteling, later wij allemaal
- Leven ná het leven na de dood
- Geloofsbelijdenissen

Want wat was nou zo revolutionair aan de vroege christenen?

- "Ja ik weet dat Hij op de laatste dag zal opstaan". (Joh. 11:21, Marta tegen Jezus)
- De opstanding uit de dood. Eerst van Jezus, de hoop en verwachting is: wij allemaal! (Het leven ná het leven na de dood)

Apostolische Geloofsbelijdenis (start ca 170 nC)

Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van de hemel en de aarde.

En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Here;

die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria;

die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven, en begraven,

neergedaald in de hel; op de derde dag opgestaan uit de doden; opgevaren naar de hemel,

en zit aan de rechterhand van God de Almachtige Vader;

vandaar zal Hij komen om te oordelen de levenden en de doden.

Ik geloof in de Heilige Geest. Ik geloof in een heilige, algemene, christelijke kerk,

de gemeenschap der heiligen; vergeving van de zonden; opstanding van het vlees;

en een eeuwig leven. Amen.

Geloofsbelijdenis van Nicea (ca. 325 nC)

Ik geloof in één God, de almachtige Vader, Schepper van de hemel en de aarde, van alle zichtbare en onzichtbare dingen.

En in één Here Jezus Christus, de eniggeboren Zoon van God, geboren uit de Vader voor alle eeuwen, God uit God, Licht uit Licht, waarachtig God uit waarachtig God; geboren, niet gemaakt, van hetzelfde Wezen met de Vader; door Wie alle dingen gemaakt zijn.

Die, om ons mensen en om onze zaligheid, is neergekomen uit de hemel en vlees geworden door de Heilige Geest uit de maagd Maria en een mens geworden is; ook voor ons gekruisigd is onder Pontius Pilatus, geleden heeft, en begraven is, en op de derde dag opgestaan is overeenkomstig de Schriften, opgevaren naar de hemel, zit aan de rechterhand van de Vader en zal weerkomen met heerlijkheid om te oordelen de levenden en de doden; wiens rijk geen einde zal hebben.

En in de Heilige Geest, die Here is en levend maakt, die van de Vader en de Zoon uitgaat, die samen met de Vader en de Zoon aanbeden en verheerlijkt wordt, die gesproken heeft door de profeten. En één heilige, algemene en apostolische kerk. Ik belijd één doop tot vergeving van de zonden. Ik verwacht de opstanding van de doden en het leven van de komende eeuw (tijd). Amen.

De hemel

Wij zijn toch hemelburgers? (Fil. 3)

- Vgl. Romeinse staatsburgers
- Verheerlijkte lichamen

Fil. 3:20-21

20 Ons burgerschap is echter in de hemelen, waaruit wij ook de Zaligmaker verwachten, namelijk de Heere Jezus Christus,

ja, wij zijn hemelburgers. Maar dat betekent niet dat we 'daarheen' gaan. net zo min als 'Romeinse staatsburgers' uiteindelijk in Rome kwamen wonen. Hun taak: Rome brengen op de plek waar ze wonen. Lees verder:

21 Die ons vernederd lichaam veranderen zal, zodat het gelijkvormig wordt aan Zijn verheerlijkt lichaam, overeenkomstig de werking waardoor Hij ook alle dingen aan Zichzelf kan onderwerpen.

De hemel

Gods Nieuwe Wereld (Op. 21)

- Nieuwe hemel en nieuwe aarde
- Neerdalen vanuit de hemel
- En 22:2 dan?

C

Openbaringen 21:

En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan. En de zee was er niet meer.

2 En ik, Johannes, zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, neerdalen van God uit de hemel, gereedgemaakt als een bruid die voor haar man sierlijk gemaakt is.

3 En ik hoorde een luide stem uit de hemel zeggen: Zie, de tent van God is bij de mensen en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen Zijn volk zijn, en God Zelf zal bij hen zijn en hun God zijn.

4 En God zal alle tranen van hun ogen afwissen, en de dood zal er niet meer zijn; ook geen rouw, jammerklacht of moeite zal er meer zijn. Want de eerste dingen zijn voorbijgegaan.

5 En Hij Die op de troon zit, zei: Zie, Ik maak alle dingen nieuw. En Hij zei tegen mij: Schrijf, want deze woorden zijn waarachtig en betrouwbaar.

6 En Hij zei tegen mij: Het is geschied. Ik ben de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde. Wie dorst heeft, zal Ik voor niets te drinken geven uit de bron van het water des levens.

7 Wie overwint, zal alles beërven, en Ik zal voor hem een God zijn en hij zal voor Mij een zoon zijn.

8 Maar wat betreft de lafhartigen, ongelovigen, verfoeilijken, moordenaars, ontuchtplegers, tovenaars, afgodendienaars en alle leugenaars: hun deel is in de poel die van vuur en zwavel brandt. Dit is de tweede dood.

En verder, hoofdstuk 22:

En hij liet mij een zuivere rivier zien, van het water des levens, helder als kristal, die uit de troon van God en van het Lam kwam.

2 In het midden van haar straat en aan de ene en de andere zijde van de rivier bevond zich de Boom des levens, die twaalf vruchten voortbrengt – van maand tot maand geeft Hij Zijn vrucht. En de bladeren van de boom zijn tot **genezing van de heidenvolken (!?)**.

Een paar vragen

- Waarom evangeliseren?
- Hemel en hel in ons dagelijks leven?
- De wederkomst van Jezus?
- Hemel en hel, hoe passen die in het Evangelie, het Goede Nieuws van Jezus?

Afsluitend

- Kennis maakt opgeblazen
- Leren om een gesprek aan te gaan
- Meer van Jezus houden en meer op Hem lijken

Terugblik op hoe we startten:

Wat hoop ik niet voor vanavond?

- Dat wij hier gaan zitten bepalen 'welke mensen waarheen gaan'
- Dat we mensen worden die precies weten hoe alles in elkaar zit en daar op een arrogante manier over gaan praten

Wat hoop ik wél voor vanavond?

- Leren hoe de Bijbel spreekt over deze, ook in onze tijd, grote onderwerpen
- Leren om woorden te geven aan wat we denken en geloven, en om een gesprek daarover op een goede manier aan te kunnen gaan
- Meer van Jezus gaan houden en meer op Hem gaan lijken

-

Leestips

- Surprised by hope, Tom Wright
- The day the revolution began, Tom Wright
- Her gates will never be shut, Brad Jersak
- Waarom de wereld een hel nodig heeft, Arnold Huijgen
- De grote scheiding, C.S. Lewis
- De laatste strijd (Narnia) C.S. Lewis
- Brieven van een scepticus, Greg Boyd
- Sinners in the hands of a loving God, Brian Zahnd
- The Bible Project, bibleproject.com

